DE USU CORTICIS PERUVIANI

IN PURULENTÆ MATERIÆ COLLECTIONIBUS

DISSERTATIO

PRO SOLUTIONE PROBLEMATIS

AB REGIA SCIENTIARUM ET LITTERARUM

ACADEMIA MANTUANA

Propositi ad Annum 1777.

A CAJETANO TORRACA

PHILOSOPHIÆ AC MEDICINÆ DOCTORE,

Et in Centumcellarum Urbe

MEDICO PRIMARIO, EXHIBITA,

AB EADEMQUE ACADEMIA

TERTIO LOCO PROBATA.

MANTUÆ MDCCLXXIX.

Typis Hæredis Alberti Pazzoni, Regio-Ducalis Typographi.

SUPERIORUM FACULTATE.

Exerceto circa morbos duo: Ut juves; aut non noceas.

Hipp. Epid. Lib. I. ſect. 2. conſtit. temp. 2.

ARTICULUS I.

Præloquium.

CErtior factus Medicus collectionem adeſſe puris in aliqua corporis parte, uti Peruviano Cortice debet. Innoteſcat puris indoles, & quos valeat horridos producere effectus; innoteſcat vis Peruviani Corticis quanta ſit ad pravam puris indolem moderandam, ejuſque arcendos effectus, compeſcendoſve: tuncque erit demonſtratum, quod affirmative propoſuimus in obſequium celeberrimæ Regalis Mantuanæ Academiæ. Verum iis deficientibus, vel non opportune comparatis notionibus, quid ſane pronunciari poſſit, quod adprobationem mereatur? Eæ autem notiones ex obſervationibus, experimentiſque deſumendæ; non ex ſpeculationibus. Speculandum vero circa obſervationes, & ratiocinandum ſuper experimenta, ut quæ inde ad Medicam praxim reducenda ſunt, cuidam regulæ, atque methodo ſubjici poſſint (1).

(1) Hipp. Præceptiones. A. Corn. Celſ. Lib. I. præfat.

ARTICULUS II.

Quid pus.

I. PUs ex animali eſt ſubſtantia. *Ex carne pus; purulentum ex ſanguine* fieri obſervaverat, dixeratque Hippocrates (2). Carnium, carnoſarumque partium corruptionem, & permutationem definire placuit *Abſceſſum* Paulo Æginetæ (3). Verum integra animalis Corporis œconomia pus nullum admittit.

II. Quin imo non efficitur pus, niſi in morboſa Corporis diſpoſitione: atque ſolent ut plurimum concomitari febris, & dolor (4); ſanguis diu in vaſis remorans, ſeu in quavis cavitate coactus, diſſolvitur tandem in *purulentum* liquidum, quod continentia ſolida penetrans, diſſolvit quoque, atque cum eo hæc ſimul in pus degenerant. Nempe partes elementares ſanguinis, ſeu globuli ſint, ſeu fibrillæ (5), a mutuo nexu ſecedunt; acre alchalinum volatile ſal, ſeu putridum diſſolvens miaſma exaltatur, quod gluten, quo ſolidorum fibræ cohærent, deſtruens, has disjunctas atterit, ſu-

(2) Lib. de Alimentis. Galen. Com. 2. Aphoriſm. 47.

(3) Lib. IV. c. 18. Boher. de abſc. Wanſv. com. ad eundem.

(4) Hipp. Aph. 47. ſect. 2. Præter naturam putrefieri animalem ſubſtantiam affirmavit & Galen. c. 6. Lib. V. de ſimpl. medic. facult., & alibi.

(5) Ex fibris ſanguinem conflari dixit Hipp. ſeu Auctor Lib. de carnibus. Galen. de Elem. Lib. II. Fernel. de ſang. nat. Lib. VI. c. 7. Videatur ſummus Hallerus Phyſiol. de ſanguine &c. Poſtremo cl. Hier. David. Gaubius Pathol. &c., fibras, cruorem, ſerum aſſeruit tria eſſe ſanguinis Elementa. Fibrarum opinio non aſpernenda videtur. Communior ſententia ſtat pro globulis. Annulos exiſtimat ſanguinis particulas cl. Adurre. Aſt fibrillæ raptæ in rapidiſſimum per cylindros motum nonne poſſunt in orbiculos figurari, & ſimulare globulos, annuloſve? Sed de quæſtione hac non opportunus hic ſermo.

ſubigitque, inque ſubſtantiam albeſcentem, ſpiſſam, glutinoſam convertit, quæ dicitur pus.

III. Revera in putrefactionibus primum generatim diſſolvi cruorem, quam ſerum probavit ſuis experimentis etiam cl. Pringle (6); atque idem exiſtimat ſal alchali aliud eſſe a miaſmate illo putrido ſolvente, & exhalante ab ipſis jam putridis carnibus (7). Verum accepta eſt notio illa, qua alchaleſcere dicuntur ſubſtantiæ animales, cum putreſiunt.

ARTICULUS III.

Quibus cauſis pus efformetur.

IV. AST ſanguis diu etiam reſtitans non ſemper in purulentum decomponitur liquidum. In ventriculis, auriculiſque cordis, in aneuriſmatibus, in utero, &c., remorans ſanguis congeritur in polypoſas concretiones, quæ intactæ per longum nimis temporis ſpatium, partium additione excreſcunt potius, & in duriſſimas albas ſubſtantias ſæpe abeunt. Alia igitur neceſſe eſt cauſſa accedat, ut ſtagnans cruor in purulentum tranſeat. Aliunde coactus extra quidem vaſa cruor putreſcit calore etiam graduum 50., ac minori: cum præſertim libere aer, circum undique penetrans, degenerationi huic promovendæ cooperetur (8). Hæc autem liberi aeris cooperatio deeſt pro

(6) Loc. cit. memor. 7.

(7) In exper. de ſepticis ſubſtantiis. Sal volatile oleoſum ſanguini recens educto mixtum deſtruit, ſeu diſſolvit globulos quamcitiſſime. Vid. Huxham eſſais on feverſ. cap. 5. of the diſſolved, and putrid ſtate of blood pag. 46. ex Leeuwenhoek.

(8) Haller Phyſiol. Lib. V. ſect. 2. §. 7.

degeneratione ſanguinis in purulentam materiam, ſeu in putridam ſubſtantiam, cum intra vaſa obſtruens remoratur. Exploditur vero aer contentus ſtatim ac ſanguis æque ac ſolidæ partes putreſcunt quovis modo, ita ut putrefactionem ſequatur immediate aeris exploſio.

V. Itaque congeſtus in vaſculis ſanguis efficitur purulentus accedente forſan, ſeu exaltato *phlogiſto*. Suppuratio revera ſequitur inflammationem (9). „ Inflammatur ulcera tunc cum ad ſuppurationem ten„ dunt; ſuppurantur autem alterato ſanguine, & ca„ lefacto, donec putrefactus talium ulcerum pus fiat.„ Hæc docuit Hippocrates *de ulcer*.

VI. Inflammatio præcedens non diſcuſſa, non reſoluta dat ſuppurationi occaſionem (10). Etenim citatior fit cordis motus, quo major obſtructorum vaſculorum eſt numerus, major proinde reſiſtentia. Exinde urgente continuo liquido vitali in obſtructa vaſa, ejuſdem ſanguinis, qui jam diu coactus eſt, jugiterque percuſſus, atque excitatis moto aucto phlogiſticis moleculis penetratus, tandem particulæ a coheſione ſecedunt mutua, atque urgente eo magis a tergo motus impetu illud denique *purulentum* efformatur: ſcilicet ſejunctæ omnino particulæ a coheſione, in fluidius liquidum laxiuſque convertuntur, aere *evolante*, & volatili illo putridifero vapore, ſeu alchalino ſale e compedibus ſolutis.

VII. Penetrans inde hoc *purulentum* continentium ſo-

---

(9) Hipp. de ulceribus verſ. mihi 20. edit. Venet. noviſs.

(10) Vid. Boheraav. aph. de cogn. & cur. morbis §. 387., & Comm. Wanſv. ad §. 402.

ſolidorum fibras, has item a nexu, quo firmæ ſunt, ſeparat, emollit, deſtruit, atque in *pus* convertit. Re ipſa quo partes ſolidæ laxiores ſunt, facilius putreſiunt; admittunt nempe promptius ſubtile putridum diſſolvens inter laxæ coheſionis fibras (11). Ideoque cum nexus particularum ſanguinis nimis compactus eſt, & ſolidarum coheſio partium adeo valens, ut rigiditatem conſtituant, tunc ſuppurationi reſiſtitur diu: ac ſi ſuppuratio, ut ſæpe evenit, pro abolendis inflammatione, tumore, &c., neceſſaria exiſtimetur, ſubveniendum tum porro eſt remediis, quæ maturantia dicuntur, quæ nimirum emolliant, laxent, tranſpiratum impediant, atque etiam ſtimulando calorem adaugeant (12).

VIII. Quod ſi vis vitæ, motum liquidorum ſubſtinens, accelerans deficiat, vel langueat, nullum & *pus* generabitur (13). Putreſcent quippe in cadaveribus carnes, & ſanguis: ſed tum pro ſolvente ab omni coheſione particularum elementarium accedit nedum athmospheræ calor, ſed & aer ipſe exterior. Internus quoque nitens aer perpetuo contra compedes, reſiſtentiam coheſionis ſuperans (vitæ cauſis emortuis), elementares ipſas particulas, fibraſque ſejungit, &c.

IX. At certe pro ſuppuratione motus requiritur, calorque major in vitali fluido, quam qui in ſanitatis ſtatu eſſe debeat. Illudque pro Corporum œcono-

(11) Pringle exp. l. c.

(12) Et veteribus id notum fuit. Celſus Lib. V. cap. 18. exhibet talia ſub numeris 9. 10. 11. Vid. Boerh., ejuſque laudatiſſimum Comm. Wanſv. ad §. 403.

(13) Wanſv. ib.

mia æterna Providentia ſapientiſſime diſpoſuit, ut motus quidem liquidorum æqualis, quo ſanitas conſervatur, puris, putrediniſque præternaturalem generationem prohibeat: eo etenim compinguntur invicem elementares partes, impediturque earum diſceſſus a mutua coheſione, internuſque aer, aliaque volatilia elementa iis vinculis cohercentur (14). Et licet tendentia vitalis liquidi per vaſa circumducti ad putredinoſam acrimoniam, ſeu potius ad putridam diſſolutionem vigent continuo; illa tamen reparatur & perpetuo aſſumptis alimentis, iiſque præſertim aceſcentibus (15). Celerior autem motus, atque celerrimus tendentiam ad diſſolutionem urgendo adauget: idque perpetua obſervatio, ipſaque ex phyſiologicis ratio docent.

X. Itaque ſeu mechanica motus adaucti actione, ſeu excitato per motum phlogiſto, ſeu potius utraque concurrente cauſſa, ſanguis in vaſis remorans tandem purulentus efficitur. Hoc *purulentum* Hippocratis *ex ſanguine*, *pus* ex carnibus procreat: elementares nempe ſolidorum fibras penetrando, a coheſione ſolvendo, vincula aeri, aliiſque volatilioribus elementis deſtruendo. Hæc eadem valet item operari efficaciſſimum volatile illud putridiferum, quod ex putri jam Corpore exhalat, intus ab extra ſuſceptum, expoſitamque diſſolutionem fluidorum, ſolidorumque promptiſſime promovens.

AR-

---

(14) Haller ib. Lib. VI. ſect. 3. §. 14.
(15) Huxham l. c. p. 56.

ARTICULUS IV.

Malæ puris qualitates.

XI. UBi motus liquidorum in inflammata vaſa & obſtructa urgentium ſit æquo violentior, tunc ipſum pus putreſcit (16), atque indolis efficitur peſſimæ, acrius nempe, tenuius, penetrantiuſque, gangraenoſum, fœtidum, quod certe horribilem quandoque virulentiam acquirere valet. Atque hæc peſſima puris indoles, quantumvis a qualitatibus præexiſtentibus ſanguinis repetatur ut plurimum, aut a venenoſo putrido miaſmate volatili ab extra ſuſcepto; tamen ab intentiori putrefactionis gradu deducenda non ſemel vere eſt.

XII. Characteres boni puris perpetua obſervatione notantur iidem, quos animadverterat Hippocrates (17): eſſe enim debet *album*, *æquale*, *leve*, *&* *quamminimum graveolens*. *Quod vero huic contrarium*, *peſſimum*. In quem Hippocratis locum, Galenus generationem boni puris ſuccedere aſſerit naturæ viribus ſecundum naturam vigentibus. Itaque docemur obſervatione, quod (I.) ſine prævia reſtitantia ſanguinis, ſine concomitante phlogiſtica diſpoſitione, & motu accelerato nullum efformatur pus; (II.) quod commendabile pus producitur valentibus ſecundum naturam vitæ viribus, motu quidem accelerato, ſed haud nimium; (III.) quod denique pus acquirit qualitatem plus, minuſve virulen-

---

(16) Notavit & Galenus Comm. 5. aph. 15.

(17) Hipp. in prognoſt. ſent. 42., & ex Hippocr. Galenus Comment. 1. progn. 1., & de differ. febr. 1.

lentam, quo violentior, diuturniorque calor, motuſve urgeant: quæ tamen virulentia augeri quidem poteſt, ſi externus fomes virulentus præceſſerit; ſi præextiterit acris liquidorum intemperies.

XIII. Quæ uſque nunc adnotavimus probant præcipue pus, quod *ex animalis ſubſtantia eſt*, putridæ eſſe, ſeu, juxta receptam notionem, alchalinæ naturæ. Id poterit & experimento evinci, miſcendo acida, præſertim vitriolica puri recenti, quod colorem permutat ex albo aut cinereo in ſubatrum, aut certe obſcurum. Urinæ multo fœtido pure ſaturatæ aquam thermalem martis vitriolo blande acidulam commiſcui: vidi mox cinereum immutari colorem, & poſt aliquot horas in atramentum fere converti.

XIV. Ubi album, denſum, æquale, leve, & minime graveolens eſt pus, minus quidem extricatur ex eo ſalis volatilis acris, putridiferi; plurimum vero, cum tenuius eſt, obſcurius, fœtidius: quas porro qualitates deteriores etiam bonum pus acquiret, ſi in *cavitate clauſa* calida diutius contineatur (18).

XV. Ceterum puris productio pari ferme paſſu procedit, ut ipſa humorum putredo: quod nulli locum dubio admittit, & Galenus ipſe jam ſcripſerat (19). *Putredo autem* (inquit) *humorum, quæ fit in vaſis, ſimilis eſt illi, quæ fit in inflammationibus, & abſceſſibus, & aliis tuberculis*.

XVI. Aſt probata quantumvis, & innegabilis ſit pu-

(18) Vid. W. Sviett. in Comment. ad Boerahav. de abſceſſu §. 387.
(19) Galen. de febrib. Lib. I. cap. 7. & 8.

putrida alchalina puris natura (20), non inficiandum tamen eſt, quandoque acidam præſeferre indolem, cum præſertim Corpus acida peccat intemperie. Hoc evenit potiſſimum infantibus lacte enutritis, in quibus aceſcentia prævalet. In iis cruſta lactea aciditatis notas exhibet patentiſſimas, cum præſertim multo albo pure ſcateat. Ipſa lactantium tranſpiratio acorem exhibet ſentiendum. Nec rariſſime in adultis quoque aciditas dominatur. Pus aliquando aceſcere, Hallero referente, in pectore notatum eſt. Latet revera & in ſanguine acor: unde in liquidi vitalis decompoſitione poteſt ſe exerere, & manifeſtari acidum, ſeu, ut hippocratica phraſi loquar, conſpicuum fieri (21). „ Verum non perinde conſtans eſt, ut alchalina de„ generatio: diuturniori quippe evolutione ſua in „ putredinem totus evaneſcit (22). „

ARTICULUS V.

Horridi purulentæ materiæ effectus.

XVII. EVolat porro ex deteriori, & ichoroſo pure ſal acerrimus, qui exitiales quandoque effectus producere aptus eſt. Horum aliquos recenſuit Illmus, doctiſſimuſque Hallerus. „ Vapor deſtillati „ de peſtilenti bubone *puris*, quaſi fulminis ictu ma„ le curioſum Medicum proſtravit. A guſtatione te„ meraria ichoris exudantis a cancro mammæ Chirur-

„ gus

(20) Haller. Phyſiol. Lib. V. ſect. 2. §. 8. not. 1.
(21) Hippocr. de vet. medic. num. 47.
(22) Hall. Phyſiol. Lib. V. ſect. 2. §. 32.

„ gus contraxit fœtorem teterrimum in ore uſque ad „ mortem, quæ ex hoc ipſo contagio ſequuta eſt. „ Ex ſolo cancri mammam Uxoris erodentis odore „ interemptus dicitur Franciſcus Bellingerus. Ægro- „ tarunt omnes, qui Valſalvæ abſceſſum hæpatis ape- „ rienti adſtiterunt (23). „

XVIII. Sed & inter quam plurima, quæ adduci hic poſſent exempla, habeo inter amicos Chirurgum, qui multis ab hinc annis poſt navalem conflictum plurium vulnera Turcarum ampla tractare coactus, ex halitibus copioſiſſimi puris, quod ex iiſdem vulneribus educebatur, febrim denique contraxit fere peſtilentem, a qua licet poſt plurimos convaluerit dies, tamen diu nimis languens vixit; bene ſe habuit poſtea; ſed & variis infectionis notis, aliiſque accedentibus cauſis, tandem convulſionibus afflictus efferis revertentibus ſæpe, & caput præcipue extorquentibus, miſeram ducit adhuc quinto circiter ab hinc anno vitam.

XIX. Sed hæc notiſſima ſunt. De ulceribus, abſceſſibuſque internis permeans reſorptus per venulas ubique virulentus ille vapor, ipſumque pus, totum valet ſenſim ſine ſenſu ſanguinem putrefacere: nexum quippe particularum componentium deſtrùit, & in putridum liquorem convertit; & in ſolida penetrans fundit & nutritium illud gluten, quo elementares ſtant fibræ; omnia etiam per illud magis coagulabilia liquantur, cruor, ovi albumen ipſum, & ipſum amnii liquamen, & adeps (24). Exinde contagia illa

non

(23) Hall. Phyſiol. Lib. 5. ſect. 2. ex variis Auctoribus.

(24) Vid. quæ ex Navier ſur les ammolliſſements des os refert Hallerus l. c.

non ſemel irreparabilia ex tabidis cauſſa abſceſſuum ſeu pulmonis, ſeu hæpatis, ſeu viſceris cujuslibet.

ARTICULUS VI.

Quæ puri obſiſtant remedia.

XX. VIrulentam vero, adeoque exitialem puris illam alchalinam, ſeu putridam naturam, quæ effectus plus minus horrendos efficax eſt producere, quod, quale remedium moderabitur? Antiſepticorum certe magna recenſetur copia in materia Medica: ultra enim ſales, ſpirituſque fermentatos, multæ etiam reſinæ, & adſtringentia antiſepticorum numero adſcribuntur (25).

XXI. Ac quod ad adſtringentia pertinet, licet poſſint quidem ut antiſeptica æſtimari, coagulationem potius fibrarum ſanguiniſque operantur, quam valeant veram illam ſubſtinere cohaeſionem elementarium mutuam partium, organicamque: cum tamen pleraque antiſeptica adſtringentium effectus minime edant (26), quod optandum eſt. Acida ſic vegetabilia, & præſertim mineralia putredinem avertere, & pus jam efformatum vincere poſſunt. Id potiſſimum obſervatum eſt obtineri ab Oleo Vitrioli. Acor mineralis ut validiſſimum remedium prædicatur ab Hallero: hoc eodem remedio peritiſſimi Practici, & ipſe ſapiens Sydenamius (27) variolas peſſimas ſuperarunt. In vario-

(25) Vid. exper. doctiſſimi Pringle mem. 3. exp. 11.
(26) Id. mem. 3.
(27) Op. med. pluribus in locis.

riolis anomalis præcipue nigris afferit hic Auctor ingentis ufus effe Spiritum Vitrioli. Attamen loquens de mineralibus remediis potentius refpondere judicat indicationibus; numquam vero *fpecifice* (28).

XXII. Acidularum thermalium, quæ Vitriolo Martis animatæ funt, experientia multiplici probatus eft ufus in abfceffibus uteri, hæpatis, renumque. Sed & gratiffimus Limonum fuccus, atque Aurantiorum, aqua dilutus efficaciffime putredini refiftit, eoque large exhibito variolas confluentiffimas æftivo præfertim tempore fanatas fuiffe fæpiffime expertus afferere non dubito: utor quippe largiter in fuppuratis variolis, & in qualibet putrida, fcorbuticave affectione.

XXIII. Aft acidorum, fortium præcipue, vis ad illud potiffimum videtur dirigi, ut quafi luctam agendo in putrida, feu alchalifata liquida, hæc vel moderetur, ut minus lædant; vel in neutram fubigat naturam; vel fuperet ita, ut acidum ipfum prævaleat. Ex his varia animali œconomiæ poffunt incommoda quandoque evenire. Purulenta non femel, aut putrida cacochimia adeo late Corpus animale poffidet, ut nulla ab acidis quibufcumque moderatio obtineatur. Quod fi acidorum, etiam valentiorum confideremus in folida actionem, ipfa ab illis corrugari quidem poffunt; fed corrugationem major inde fequitur debilitas, laxitafque ftatim ac præfentia acidi deeft.

XXIV. Quæ tamen dum animadverto, minime cenfeo effe acida in medendo animale putridum excludenda.

(28) Id. ib. in præfat.

da. Valent enim mirimode ad alchalescentiam ipsam frænandam, atque sine ipsis manca meo indicio esset Medicina. Viam sternere mihi in animo erat ad ostendendam majorem, tutioremque Peruviani Corticis efficaciam, ubi subigenda non solum sit putrida exaltatio liquidorum, & purulenta cacochimia corrigenda; verum solida ipsa substinenda sint, ne a dissolvente purulento miasmate destruantur penitus.

ARTICULUS VII.

Cortex Peruvianus puris caussis obsistit, atque effectibus.

XXV. De Peruviano Cortice non audeam pronunciare, quo Sale, quo Oleo, quo tandem Spiritu putredinem, & pus avertat, corrigat, ejusque diffusionem prohibeat: non enim de Chemica ejus analysi loquar, cum vix discrepet ab alia vegetabilis cujuslibet. Illius cineres a cineribus vegetabilium fere omnium non differunt: & magnes non quidem confertissimas, sed aliquot attrahere de ejus cinere observatur moleculas, quæ ferri existimari debent: ut de aliorum vegetabilium cineribus plus minusve attrahit.

XXVI. De Cortice pro præsenti quæstione nihil proferendum est, nisi quod certum experientia docuit, & monstravit perpetua observatio. Sed certum experientia, & observatione demonstrantibus, & continuo verum est Chinam Chinam animalia liquida, & carnes a putrefactione defendere; putrefactionem sistere, quæ incæperat; ideoque diffusionem putredinis cohibere. Ad nauseam fortasse repeterem hoc lo-

co,

co, quæ jam nota de antiseptica Corticis vi experti sunt currenti sæculo, & paucis ab hinc annis viri clarissimi (29), eaque non pauca, qualia sint, sed certe fidelia, quæ ipse ad summum immortalis memoriæ Morgagnum in meo Specimine inscripsi (30).

XXVII. Sed & hoc proposito aliquot tentavi experimenta circa recens pus. Eductum hoc de externo mammæ abscessu, quod indolis erat deterioris, subobscurum nempe, fœtidum, in binas æquales partes divisum detinui 24. horarum spatio duobus in vasculis. Ipsis observandum erat oculis in puris portione, cui Cortex Peruvianus immiscebatur, idem pus crassius fieri, & vix fœtorem amplius reddere, colore autem mixtum esse de ipso pulvere; in qua autem portione nihil additum erat, iisdem in circumstantiis loci, caloris, durationis &c., pus reddi ichorosum, atrum, liquidius, & fœtidissimum.

XXVIII. Quin igitur repetantur observata, & experimenta, quæ certa habemus de antiseptica Corticis virtute; liceat super hæc data aliquam struere conjecturam, qua Chinæ Chinæ effectus iidem explicentur accommodatissime. Agere primum videtur Cortex Peruvianus in chilificationis potissimum officina, gastricis primo succis talem conferendo temperiem, qualis apta est laudabilem parare chylum, cujus scilicet elementares particulæ cohæsionem invicem habeant *pro-*

cul

---

(29) Inter quos memoro laudatum jam Pringle &c., memor. præsertim 11. exp. 13., & Huxham l. c. plurib. loc., Mead cap. 3. de variolarum curat. &c. &c.

(30) Specimen observationum, atq. experimentorum, quibus Peruviani Corticis vis antiseptica &c. &c.

cul a coagulatione proximiorem. Similem & in fibris ſolidis effectum tum ventriculi, tum tenuium inteſtinorum producere videtur, quas præſentia putridi, aut purulenta cacochimia laxiores quidem ſemper reddunt. Viribus inde vitæ commiſſus nutritius liquor, *Corticis medio* ita *paratus*, *correctuſve*, in ſanguinem convertitur, qui ſolida enutriendo, aptus eſt idoneum coheſionis gluten fibris applicare elementaribus, eaſque reparare: unde & ſanguis ipſe, & ſolidæ fibræ *diſſolventi volatili putrido*, & *purulento ex ſanguine* reſiſtant.

XXIX. Quævis porro experimenta ad animalium ſubſtantiarum a putredine præſervationem Cortice Peruviano tentata, ſeu ad illas jam putreſcentes reparandas, illud exhibuerunt adnotandum, quod fibræ ad *ſtrictiorem contactum* applicitæ fuerunt illæſa organica textura.

XXX. Hæc autem efficienda a Cortice, non quidem expectari debent ab una ejus remedii applicatione. Diu enim continuari debet, & repetitis ſæpe doſibus, licet parvis, remedium hoc, ut dicendum infra. Hæc ſane operando Peruvianus Cortex præveniet non ſolum putridam diſſolutionem, ſeu purulentam, ſed & inchoatam ſiſtet: approximando ſiquidem ſua intermixtione elementares liquidorum, ſolidorumque partes, quas diſſolvens *purulentum*, *putridumve* miaſma ſejungere, atque ita deſtruere efficax eſt. Longo, diuturnoque igitur Corticis uſu in naturali organicaque conformatione poſſunt fluida, ſolidaque ſubſtineri, ad eamque reduci; cohiberi putrida diſſolutio; atque purulenta cacochimia ſuperari. Hoc ſenſu exiſtimo ip-

ſum Corticem validiſſimum eſſe antiſepticum, & puris reſiſtere cauſis, & effectibus. Non vero, quod purulentum, putridumve diſſolvens, ut acida, lucta oppugnet deſtruatque; neque quod ſuppurationum primitivas cauſſas auferat.

XXXI. Cur autem hæc operando Cortex Peruvianus non valeat ſimiliter in iis morbis, ubi effuſiones contingunt liquidorum, ipſiuſque ſanguinis? Valet procul dubio (31), cum putridum ſolvens laxitatem in fibris elementaribus produxerit, & laxitatem cruori, unde illarum ægritudinum hæc cauſa ſit: eoque vel tutius, ſi Cortici quandoque aliquid addatur anodini, quo irritabilitas, ſenſibilitaſque inteſtinalium fibrarum auctæ minuantur. Verum minime proficuus eſt, imo & noxius non ſemel, quod ſerio advertendum, quando rigiditas, nimiaque vis liquidorum ſolidorumque morbos illos procreet.

ARTICULUS VIII.

Comprobatur obſervationibus in morbis ex pure, Cortice ſuperatis.

XXXII. AST nulla aptior, concludentiorque adduci poteſt ratio, ut ſumma comprobetur Chinæ Chinæ efficacia in morbis purulentis, atque in puris collectionibus, quam quæ ex obſervatione, & ſucceſſibus fauſtis in iiſdem circumſtantiis petatur. Ope-

(31) In diabete quidem, ſudoribus colliquativis, febribus diſſentericis autumnalibus, hæmorragiis a fundente putrido &c., probatæ efficaciæ eſt antiſepticus Cortex: quod ſæpiſſime expertus aſſero.

Operæ hinc pretium duxi paucas ſubjungere morborum, de quibus quæſtio eſt, hiſtorias, quoſque remedium noſtrum ſanavit.

Ipſis meæ praxeos medicæ exordiis tractavi non paucos pulmonum abſceſſibus, atque inchoata tabe quaſi perditos, conſumptoſque, quos ad laudabilem valetudinis ſtatum reſurgere obſervavi uſu potiſſimum Corticis Peruviani, parca quidem doſi, ſed diu nimis exhibiti: atque illorum aliqui talem denique adepti ſunt ſanitatem, qua valuerunt ſibi victum laboribus comparare; de aliorum vero, ut ſcribendi ſinceritas eluceat, in ſanitate perſeverantia nihil audeo pronunciare, cum de ipſis ſciſcitari opportunitas mihi data minime fuerit in poſterum.

XXXIII. Ab illo autem tempore uſque ad præſens, ubi mihi neceſſitas fuit in puris collectionibus pulmonaribus Corticem adhibendi; exhibui tutius ſub pilulari forma, ſyrupis ut vocant pectoralibus miſcendo Corticem pulveriſatum, & addito quandoque glycirizzæ pulvere, aut alio pro re apto remedio; piluliſque ſuperbibendam exhibebam potionem ſimiliter opportunam; animadvertebam denique abfuiſſe omnem inflammationem. Vomicis & pulmonaribus apertis, atque in empiematibus, tunc cum hi morbi diuturniores redditi purulentam cacochimiam efformare incœperunt, non ſine ſenſibili beneficio uſus non raro ſum Peruviano Cortice: fateor tamen non ſemper ſuperatos fuiſſe eos morbos, & a remedio abſtinui, cum læſiones organicas, eroſioneſque profundas arbitrabar adfuiſſe.

XXXIV. Ampla in perinæo ſuppuratio contigerat ruſtico cuidam juveni, quæ ſerpens cuniculos effodiebat per inguinum alterutrum ad uſque pubem. Conſtitit denique profunde in ipſo perinæo, in quo cœperat, ibique depaſcebatur alte vicinas partes, & intima penetrans, veſicæ urinariæ tunicam offendit, adeoque eroſit, ut ultra omnem expectationem, quodam mane, cum ulcus tractaretur, ſuper linteola, & fila depoſitus, mirantibus mihi, & Chirurgo, & adſtantibus obſervandus occurrerit lapis compreſſe ſphericus, aſper, lineamentis fere inſculptis humanam faciem quaſi repræſentans, & magnitudine ovum gallinaceum parum ſuperans. Minabatur porro partium deſtructionem, ipſamque ægrotantis mortem hæc ſuppuratio peſſima, tam lata, tamque profunda. Attamen valida Corticis Peruviani, ab ipſo etiam ſuppurationis initio ante excluſionem lapidis, & large, & diu a me præſcripti vis gangrænam avertit, & poſt illum certe rarum lapidis egreſſum, ulcus, per quod lotium puri commixtum excernebatur, per plures adhuc hebdomadas Cortice numquam intermiſſo, abſterſum denique, conglutinatum, occluſumque penitus eſt, lotio per naturales redeunte vias, convaluitque æger omnino.

XXXV. Homo nauticæ dicatus Arti annorum circiter 60. ab ebrio ſocio, hoc eodem anno, ſauciatus eſt acuto latoque cultro infra hipocondrium ſinixtrum, & ilei criſtam vulnere amplo profundo, ex quo magna facta eſt ſanguinis effuſio extra, atque intra abdominis cavitatem. In Noſocomio receptus exanimis extremum vitæ periculum jam ſubiturus videbatur.

Pe-

Peritiſſimus illum excepit, tractavitque Chirurgus Spadoni, atque me conſulente modicæ ad tertiam uſque reiteratæ fuerunt ſanguinis emiſſiones, tenuiſſimo & raro æger enutritus cibo. Accenſa eſt inde poſt dies aliquot ex ſuppuratione febris urens, & demum magna ex vulnere fœtidiſſimi puris copia educebatur, cooperante ad eductionem puris ſolertiſſimi Chirurgi induſtria. Febris poſtmodum facta eſt lenta, conſumens, pulſus exilis, celer. Itaque ad Corticis Peruviani anchoram confugiendum eſſe duxi, & exhibui ad drachmas uſque duas pro doſi, repetita pluries primis diebus, minori dein, tandem ſemel in die. Hoc diu continuatum nobile remedium optatos ſenſibiliter effectus produxit. Melior obſervabatur puris indoles, quantitas quotidie minor: atque æger reviviſcens laudabili fruebatur cibi appetentia, febris ſenſim ſine ſenſu extincta, vulnus denique clauſum eſt. Aſt convaleſcens Nauta inopinato tentatur valido febrili frigore, calidiſſima deinde, & longe protracta febri. De nova ſuſpicatus ſum ſuppuratione, nec ideo remedium aliud præter regimen dieteticum, & diluentia præſcripſi. Primam ſecunda, hanc tertia ſequuta eſt febris; atque iſta percurrente, per faciem, pectus, & brachia rubræ maculæ adparuerunt. Hæſitabam an novus hic morbus a reaſſumptione reſidui forſan in abdominis cavitate puris judicandus eſſet; an potius ab excitato variolarum fomite: confluebant enim variolæ per Civitatem, neque quinquagenarius æger ſe variolis affectum umquam fuiſſe recordabatur. Uno verbo in variolas converſæ puſtulæ videbantur, & curſum, ut diſcre-

ſcretæ quidem, ſed copioſæ variolæ, morbus hic placide abſolvit: ita ut præter regimen, & paucula pro re remedia, atque non omiſſo, moderatis certe doſibus, & poſt peractam ſuppurationem, Peruviano Cortice, facili negotio æger ſanus evaſerit, & bona fruens valitudine vivat pleno robore nauticis addictus laboribus.

XXXVI. Recentiſſimam hiſtoriam alteram lubet ſubjungere. Pauper juvenis annorum circiter 20. ad Noſocomium fuit delatus acutiſſima correptus febri. Rubicunda facies, pulſus duri, frequentes, mens obſcurata, reſpiratio gravis, ſanguinis expoſcebant eductionem, potiones nitratas, clyſteres &c., quibus non obſtantibus peractis recurrebant febres ſine manifeſta periodo, more ſubcontinuarum, vel quaſi continuarum. Confluentibus autem in Noſocomio febribus periodicis, Peruvianum antifebrile expurgatis primis, ut vocant, viis erat in opem revocandum. Reſipuit revera tertio ab Corticis exhibitione die, moderata, non quidem victa, febri æger, qui de acuto dolore pollicis in ſiniſtro pede querebatur, & retulit infictam in eo digito de vepreto ſpinam pluribus ab illinc diebus morbi cauſam fuiſſe. Digitus interim obſervatus enormiter tumens, rubens, & profunde jam ſuppuratus erat: quare ne obſtarem ſuppurationi, cui Corticem reſiſtere expertus ſcio, hujus dimiſi uſum, remque diluentibus, & peritæ Chirurgi manui commiſi. Sed detumebat quidem de die in diem digitus, unde multum boni puris educebatur quotidie, dolor evanuit, nullo tamen ægrotantis levamine, niſi quod

acu-

acuta in lentam, continuamque commutata eſt febris, atque æger ipſe macie conſumebatur, videbaturque fieri ſtupidus. Totum mox crus ſinixtrum dolens, tumens, contractum, immotum, nullo tamen rubore accenſum obſervatum eſt. Suſpicabar jam de puris reaſſumptione, parum enim puris de digito exprimebatur, qui tandem naturalem formam acquiſivit, optimamque cicatricem duxit, crure adhuc dolente, contracto, tumente, immoto. Hectica judicabatur conſumi febri juvenis miſer, qui lectulo decumbens fæcibus, lotioque ſe exonerabat in lectulo. Igitur ſpes omnis mihi erat in Cortice Peruviano ad purulentam cacochimiam moderandam. Exhibui commixtis aliquot Caphuræ granulis. Aliquot elapſis diebus non ſe quidem melius habebat æger, ſed morbo reſiſtens ſtupiditatem amiſit. Elapſa adhuc hebdomada dolore affectus eſt in dextera mamma, crure jam non amplius dolente extenſo, & reddita mobilitate ſano. Tumuit poſt paucos dies mamma affecta, & paucis inde diebus adeo crevit tumor mollis dolens, ut mamma videretur lactantis obeſæ mulieris. Inciſus tandem a Chirurgo tumor miram effudit puris quantitatem, *tenuis, atri, fœtidi*. Obſervanda hic obiter eſt reaſſumptio, ſeu evidens metaſthaſis puris de digito, crure ſinixtro ad dexteram mammam, & puris degeneratio in deterius: erat enim bonæ indolis in digito pedis, peſſimæ in mamma. Dempta tum a Cortice Caphura, illum exhibere exiſtimavi minori doſi, ter autem in die repetita. Pus adparuit minus atrum poſt plures dies; ſed æger tuſſiebat frequenter, & expuebat purulenta, quod de pulmo-

monica læſione judicium erat non dubium. Præter expectorantia, oximel ſimplex, & diluentia, juſſi tunc ſub alia forma adminiſttari Corticem: huic enim commiſcui radicis Glycirizzæ pulverem ſubdupla ratione ad Chinam, & tantillum Myrrhæ: quæ omnia cum ſyrupo Althææ ſimplici redacta in pilulas, harum quatuor vel quinque quotidie præſcripſi, & hauſtum ſuperbibendum potionis pectoralis. Pus deinceps denſius, album, & quantitate de die in diem imminutum notabatur, tum quod de mamma exprimebatur, tum quod expuebatur tuſſiendo. Denique parum, & fere innocua expuebat, tuſſiebatque rarius, febrique extincta æger bona enutriebatur cibi appetentia, acquirebat vires, per Noſocomium valetudinarius ambulabat, ductaque in mamma cicatrice, ſanus tandem dimiſſus eſt. Poſt 25. circiter diem ad Xenodochium rediit, initio nempe hujus, quo ſcribo, menſis Octobris; ſed ſano omnino pectore, febribus periodicis, iiſque mitibus correptus, quibus iterum ſolis amaricantibus, & ventris blanda purgatione ſuperatis, poſt 12. diem Noſocomium ſanus reliquit.

XXXVII. Juvenem præ manibus habeo, dum hanc pariter ſcribebam Diſſertatiunculam, qui tredecim circa ab hinc menſibus abſceſſum in ſinixtro rene paſſus minxit deinceps purulentam continuo urinam. Pus in matula depoſitum quantitate modo plus, modo minus, atque notæ nunc melioris, modo deterioris obſervatum variis temporibus fuit. Sed irritis quibuſdam remediis, quibuſdam neglectis, ſub finem elapſi proxime Auguſti, iterumque ultra idus Septembris, ma-

gnam

gnam cum lotio post prægressam acutam trium circiter dierum febrim, horridi puris fœtidissimi copiam emisit. Viterbiensem acidulam, qua & usus alias fuit inutiliter, thermalem aquam denuo præscripsi afflicto juveni, sed pari successu. Ad Corticis Peruviani usum, quem Augusto mense jam exhibueram, deveni, nec sine fausto eventu. Pus inodorum, album, densiusculum excernebatur primo, mox minuebatur quantitate: nunc fere a pure omnino immunes observantur urinæ ita ut aliquid Terebinthinæ Venetæ jam nunc alternis diebus sumendæ sub pilularum forma existimaverim præscribere ad ulceratum viscus abstergendum penitus, ac solidandum, numquam tamen relicto Cortice, quo continuato, ac dein pro re moderando, mecum illustris æger, qui emaciatus debilisque primum, nunc meliori fruens corporis habitu, sperat, si D. O. M. concesserit, plenam renis sanationem.

XXXVIII. Alias nec paucas numero haberem huic proposito historias, quas ne longus nimium sim lubens prætereo; & aliquarum fortasse notandas circumstantias desiderarem, quæ memoria exciderunt. Interim nonne enarrata usque nunc ad evidentiam probant *validam, tutamque Corticis Peruviani efficaciam in puris, quovis in viscere sint, collectionibus?* Nonne affirmari potest omni procul erroris metu illud remedium puris indolem pravam in meliorem mutare? puris fluida liquantis, destruentisque solida effectus moderari? solida itaque, & fluida ita in elementorum nexu confirmare, ut dissolventi puri, purulento liquido volatili, acri Sali illi putridifero resistant? Uno

ver-

verbo ex observatis, experimentisque ille est porro Chinæ Chinæ effectus: *Animalium partium dissolutionem præpedire; inchoatam cohibere.*

Concludendum ergo nullum in materia medica notum esse remedium Peruviano Cortice præstantius, quo uti possint Medici, cum manifestum eis certo sit, collectionem puris adesse in quavis Corporis parte.

ARTICULUS IX.

Cautelæ in usu Corticis observandæ.

XXXIX. ATtamen cum in tractando adeo gravi sanitatis negotio nihil sine cautelis sit operandum; animadvertendum ideo cum cura est, remedium, de quo agitur, suppurationibus resistere: sed suppurationes esse quandoque promovendas. Abstinendum ab usu Corticis, cum inflammatio adhuc in abscessibus vigeat conspicua: & vigere, collecto etiam pure, posse inflammationes ipse jam notavit Hippocrates, & Sydenamius (32), & observatur quotidie iis in casibus, ubi plurima sunt vasa inflammata obstructa, quæ amplum constituentia tumorem, maturari, ut medico loquar sermone, nequeunt omnia simul, unoque die. Indicant inflammationis præsentiam dolor, febris acuta, pulsus durus, urinæ flammeæ, sitis &c., & in externis partibus tumor, rubor, dolor &c., ut patet medicam exercentibus praxim.

XL. Diathesis purulenta, emaciatio lente progrediens, febricula, post pastum exacerbans, pulsus hu-

mi-

(32) Oper. omn. sect. *6.* cap. 3.

miles, exiles, celeres &c. post prægressam visceris, seu partis alicujus inflammationem, de collecto pure indicia sunt, quæ mirabilis Chinæ Chinæ usum postulant.

XLI. Notavimus obiter (Artic. IV. num. 16.) *acidam* quandoque puris indolem. In lactantibus hoc præsertim pueris indubium est, in quibus nulla expectanda a Cortice Peruviano salus: quamvis enim puerulus lactea crusta affectus acescente pure undique scateat, & per visum & internis aurium, narium, aliarumque partium in abscessibus, obtusa tunc reperietur Corticis efficacia: acidum enim miasma elementares fibras compingit potius, corrugatque, non vero sejungit, solvit, destruitque, ut purulentum illud, quod alchalinum vocatur. Ubi vero acoris præsentia evanescit, prævalente putredine, seu alchalina purulentia, quæ suis peculiaribus conspicua notis fit, Corticis tum usus erit certe proficuus.

XLII. Dosis denique, modus, continuatio in Cortice exhibendo, & quibus coadjuvari possit mediis, & quibus confirmanda valetudo sit post usum Corticis, ex consilio hæc pendent prudentis Medici, cui morbi, & ægrotantis circumstantiæ indicabunt. Nihil sane magis exitiale est Medicinam facientibus, quam generalibus præceptis mederi (33).

AR-

(33) Vix ulla perpetua præcepta medicinalis Ars recipit: A. Corn. Cels. in præfat.

ARTICULORUM INDEX.

FINIS.